

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درس خارج فقه نظام سیاسی آیت الله اراکی رحمته الله علیه «جلسه ۴۲»

سال تحصیل ۹۹ - ۹۸

ادامه بحث جلسه قبل؛

بررسی اشکالات وارده در دموکراسی در سیستم سیاسی اسلام:

گفتیم اولین اشکالی که بر دموکراسی بار می‌شود؛ خلاء جهانبینی است و در نظریه دموکراسی گفته می‌شود کاری با دین نداریم و اینکه خدا هست یا نیست تفاوتی ندارد و پیرو همه ادیان هم می‌توانند دموکراسی را اجرا کنند و در این نظریه یک پرشی از مسئله مبدا و معاد جهان دارند. در حالی که فرق است بین اینکه قائل به خالق و فرمانروایی باشیم و یا قائل نباشیم و این در مبنای سیستم سیاسی تاثیرگذار است و جهانبینی نظام اسلامی را نیز توضیح دادیم و گفتیم خدای متعال چون مالک و ملک و فرمانروا دانسته شده در چهارچوب دستورات او نظام سیاسی اسلامی شکل می‌گیرد.

گفتیم دموکراسی بر چند شکل می‌تواند باشد:

سلطنتی:

بیان کردیم اشکال دموکراسی سلطنتی این است که پادشاه اگر اختیاراتی ندارد، چه می‌کند و نقش او چیست؟ و با چه توجیهی سرمایه مملکت صرف او می‌شود و در خدمت اوست؟ و اگر پادشاه اختیارات حکومتی دارد - که همیشه اینطور است که بخشی از اختیارات حکومتی را داراست؛ مثلاً اختیار جنگ و صلح دارد و یا اختیار تنفیذ حکم رئیس جمهوری که نمایندگان انتخاب کردند - چه توجیه عقلی وجود دارد که این اختیارات مهم به دست کسی سپرده شود که از طریق وراثت به سلطنت رسیده است و صرف اینکه پدرش شاه بوده، او هم شاه شود؟! این اشکالی است که در دموکراسی سلطنتی وجود دارد علاوه بر اشکالات عامی که بر کل دموکراسی بیان کردیم.

پارلمانی:

یعنی مردم پارلمان را انتخاب کنند و رئیس جمهور به وسیله پارلمان انتخاب می شود. اشکالات این شکل دموکراسی این است که دموکراسی به هر شکلی متصور شود به اتحاد قوه مقننه و مجریه منجر می شود و چه قوه ای می خواهد بر اجرای صحیح قوانین توسط قوه مجریه نظارت کند؟ عادتاً این طور است که پارلمان بر اجرای قوانین نظارت می کند؛ اما وقتی که خود پارلمان، رئیس جمهور را انتخاب می کند، هر تخلفی هم که انجام دهد از او دفاع می کند. در نتیجه هم تقنین و هم اجرا دست پارلمان می افتد.

به اضافه اینکه این، به اتحاد قوه قضاییه با قوای دیگر نیز می انجامد؛ زیرا قوه قضاییه را یا قوه مجریه انتخاب می کند و یا قوه مقننه، در نتیجه همه قوا یکی می شود و تمام قدرت در یک جا جمع می شود و نظامی شکل می گیرد که نظارتی در آن نیست و هر ظلمی که بر مردم روا بدارند، کسی نیست که بر آنها نظارت کند.

جمهوری ریاستی:

یعنی علاوه بر پارلمان، رئیس جمهور را مردم با انتخاب مستقیم انتخاب کنند. علاوه بر اشکالات گذشته، مشکلی که در این شکل از نظام دموکراسی پیش می آید این است که درست است که مردم رئیس جمهور را انتخاب می کنند؛ لکن در این نوع نظام قوه قضاییه را خود رئیس جمهور و یا پارلمان انتخاب می کنند؛ چطور این قوه قضاییه که به دست رئیس جمهور انتخاب شده می خواهد به جرم قوه مقننه و رئیس جمهور رسیدگی کند؟

پایان